

1928

برنجی جلد

0534

tehran

T 12

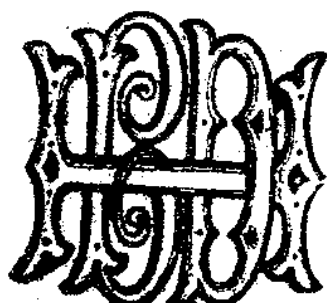
خانہ بیلسی مجموعہ سی

خانہ بیلسی درنکی عمومی مرکزی طرفندہ نشر اولونور

مدیری :

ضیاء الدینہ فخری

خلق بیلسی درنکی کاتب عمومی

آقرہ

1928

« CEZAİR » TÜRK HALK ŞAIRLERİNİN ŞİİRLERİ

پارس السنه شرقیه مکتبی تورکجه مدرسی موسیو « ژان دونی » 1925 ده « جزایر تورک یکچیریلرینک تورکولری » عنوانی اثرنده 18 نجی عصرک صوکلرینه عائد وثیقهلر نشر ایتدی. بوتدقیق « تورکیات مجموعه سی » نك ایکنجی جلدنده کوپرلی زاده فؤاد بک طرفندن تحلیل ایدیلشدور .

ینه محمد فؤاد بکک خلق شاعرلرینه دائر نشر ایتدیکی متفرق نوطلردن برنده [1] غرب اوجاقلرینه منسوب « بنلی علی » نامنده بر جزایر تورک شاعرینک اولکیلردن داها مقدم اولدیغنی او کره نیورز . « بنلی علی » نك 1075 ده فرانسزلرک جزایره بحرأ واقع اولان بر هجومی تصویر ایدن بر منظومه سی بولندیغندن فؤاد بکک نظرأ بو ذاتک تخمینأ (1050 - 1100) آراسنده موجود اولدیغنی آکلاشیلیور .

فؤاد بک « مغربلی اوغلی » ، « قارا حمزه » کبی بر قاچ ساز شاعرینک اسملرینه ده ذکر ایدیورسه ده بونلرک یاشادقلری زمان حقنده بر قید یوقدر .

فؤاد بکک سویله دیکی کبی « جزایر اوجاقلرنده ، سائر سرحدلرده اولدیغنی کبی ، تورک ساز شاعرلرینک بویوک بر فعالیت کوستردمکری » بو وثیقهلرک تدقیقندن آکلاشیلیور . بونلرک بر دیگر اهمیتی ده موسیو « ژان دونی » نك دیدیکی کبی « جزایر یکچیریلرینک آنا وطنلرینک عادتلرینی نصل محافظه ایتدکارینی » بزه کوسترمه سیدر .

عصر لرجه آق دکنزک اوزاق صولرنده دالغالانان تورک بایراغنک کولسکسندله آنا وطنک خاطره سیله یاشایان تورکلردن قالان بو وثیقهلرله اوغراشمق باشلی باشنه مهم بر موضوع تشکیل ایدر فکرنده یز . صرف ادبیات تاریخی نقطه نظرندن بو وثیقهلر لسان وادیاتمزک انکشافی تاریخنه نه کبی بر آیدینلق کتیره جکنی تخمین ایده مه یز . بونکله برابر چوغنک دکنز قهرمانلقلرینی آکلاتان موضوعلر اولدیغنی ایچین مستقل بر صحیفه تشکیل ایده جگاری شبهه سزدر .

ینه شبهه سزدرکه ، بو خصوصه دائر الده موجود وثیقهلر بکک آزدر . فقط آزلقلری اهمیتلرینی ، قیمتلرینی آزالتان بر شی دکلدر . دیگر طرفندن فؤاد بکک سویله دیکی کبی « جزایره عائد خاطره لر ، آنادولو و روم ایلی تورکلری آراسنده عصر لرجه یاشامش ،

بالخاصه جزائر اوجاغنه دائماً یکیتر ویرمش اولان «ازمیر» ساحلرلرنده جزایره عائد تورکولر صولک زمانلره قدار اونوتولما مشدر. «پروفیسور کیزه» نك 1907 ده نشر ایتدیکی آنادولو تورکولری آراسنده ایکی دانه ده جزایر تورکوسی واردر. «بوندن باشقه داها پک چوق شیلرک زمانله آله کچه جکی امید ایدیله بیلیر.

بوخطرله مزده پارس ملی کتبخاسنده آلمیزه کچن جزایر تورک شاعرلرینه عائد موجود دیگر بوتون وثیقه لردهن اسکی برطاقم اثرلردهن بحث ایده جکیز.

*

پارس ملی کتبخانه سی یازمه لر قسمنده (Fond ture 126) نومروده مقید بر مجموعه ده نهایتده 43 نجی یاپراقدهن اعتباراً 14 پارچه منظومه واردر. مجموعه نك باش طرفی اکثریسی آدلره متعلق فرمانلردهن عبارتدر.

بو منظومه لردهن ایلك دردینک ایچنده شاعرینک اسمی ذکر ایدیله مشدر. بشنجیسی قاراجا اوغلانک بر قوشماسی در. دیگر دوقوز دانه ایچندن دردی «چیرپانلی» نك، بری «ارمودلی» نك، ایکسی «قول چولخه» نك وایکیسی ده «کدامصلی» نك در. بر داها عودت ایتهمک اوزره باشندن اسمسز درت قوشمه ایله قاراجا اوغلانک قوشمه سنی درج ایدیورز. بونلرده بارز اولارق کورونن شی، لسانده کی حرارت و طاتیلقدرد. خلق شعرینک فیضلی بردوری اولان اوننجی هجرت عصرینک واون برنجینک وصف میز لرندن بری بو اولسه کر کدر.

I

الار بکا دوشمان اولدی [1]
قولار بکا دوشمان اولدی
پروانه اولوب دوندوم
دیللر بکا دوشمان اولدی
ار زمان آتمشم انجه
کلر بکا دوشمان اولدی
مست ایدوب سردن کچدوم
بللر بکا دوشمان اولدی
یاقدی یوره جکم فراق
یوللر بکا دوشمان اولدی

به یارنلر به قارداشلر
کیجه کوندوز یاچتندوغم
سنک اوستکه سودوم
اغزومه آلوب اومدوم
بلی انجه بوی اوزون
سحردن دردوم غنجه
یاربله ییوب ایچدوم
شول دونه دونه قوجدوم
سحرالرده دوتم طوراق
یاریمدن دوشمشم اوراق

[1] املا لر عیناً محافظه اولومشدر.

II

کسه دن بلزم بوحالاری
کوزومه خیالدر یارک ایللری
لاله نك داغ ایچره بغری دولو قان
بلبله دیدوم ندر بو افغان
باد صبا یازه اوغررسه یواک
ایله پریشان حال اولدوغی دیلم
بوعشق باشه یازی ایمش ازلدن
هرکسک شکواسی بر کوزلدن

هرنه اولدیه یارمندن اولدی
بومحبت بکا یارمندن اولدی
کولشنده فریاد ایدر نجه مرغان
اغلیوب دیدی کولمندن اولدی
پاینه یوزک سوراول یوزی کولک
نیم اول صاچی سنبلمدن اولدی
چکرم محنتی نه کلور الدن
بکاده برقانی ظالمندن اولدی

III

شول نیم قرا کوزلومه
اق کوکسنى سیاه بغرومه
صحراالرده طوتمش طوراق
دوشمش یارمندن ایراق
ندین یار بندن بچار
حیالی کوزمندن اوچار
هیچ اولم کلز اپیننه
عریانله یارک قویننه

وارمغه بر درمان اولسه
صارمغه بر درمان اولسه
یاقدی جانمی فراق
وارمغه بر درمان اولسه
قورقارمکه یادلر قوچار
کورمکه بر درمان اولسه
اولورسم قانسم بویننه
کیرمکه بر درمان اولسه

IV

تکری غربته صالمسون
قولار باشنه کلسون
کم دیر قاشک کمان دکل
بره والله یالان دکل
بکا انخامین وارسون
نلر چکندوکی کورسون

حسرت جکرین دلسون
ایرلق کبی درد اولمز
ذل کن اخر زمان دکل
ایرلق کبی درد اولمز
اشته یوره کی دلسون
ایرلق کبی درد اولمز

V

شول درگاهدن دولسون یوزم
قان اغلسون ایکی کوزم
مرادیمه ایرمیهیم
غنجه کولک ویرمیهیم
اولسون هی افندم اولسون
کوزلرم قانی یاش دوکسون
سرم عالمه قاش اولسون
کوزلرم قانی یاش اولسون
قاراجا اوغلان اولور مرده
محتاج اولین نامرده

اولنجه سومرسمه سنی
اولنجه سومرسمه سنی
حق دیدارین کورمیهیم
اولنجه سومرسمه سنی
هرکشی اتدکن بولسون
اولنجه سومرسمه سنی
بغرمده بنن طاش اولسون
اولنجه سومرسمه سنی
سن دوشردک بنی درده
اولنجه سومرسمه سنی

اصل بوندن صوکرکی دو قوز دانه سی نقل ایتمکده اولدیغمز اک مهم قسمدر .
 بونلری عیناً مجموعه ده کی صبرا اوزره واملالرینی محافظه ایدرک نقل ایدیورز . بونلردن
 بالخاصه یدی دانه سی موضوعلری جزایر و تاریخده معروف دکنز حربلری اولق اعتباریه
 قیمتداردر . بونلردن اوچ دانه سی مشهور قورصان « مراد رئیس » ک قهرمانلقلرینی
 وکرامتی آکلاتیور. [VI ، V ، III] مراد رئیس کاتب جلی نك افاده سنه کوره [1]
 1018 ده سکسان یاشنی متجاوز اولارق وفات ایتدیکنه نظراً تقریبی برحسابله (938 -
 1018) سنه لرده یاشامش اولیور . مراد رئیس مدح ایدن بو یازیلرک صاحب لرینک ده
 اشاعی یوقاری عینی زمانه عائد اولملری ایجاب ایدر .

بونلرک ایچنده « چیرپانلی » نك بردستانی وارددر که (II) نقل و تصویر ایتدیکی وقوعاته
 نظراً 918 ده تونس ، فاس و حوالیسنه واقع اولان هجوملری آکلاتیور . مع مافیه
 « کدا مصلی » بوندن داها صریح اولارق بر وقعه تاریخیه یی نقل ایدیور (IX ، VIII)
 بو وقعه « تحفة الکبار فی اسفار البحار - ص 101 » ده شویله یازیلی در :

« بیک اون سکزده قبودان خلیل پاشا دونا ما ايله آق دکنزه چقوب سلوری یه
 واردقده جزایر قاپودانلردن جنویز جعفر قالته سی کلوب اسپانیا قرالی اقرباسندن
 چیچلیه حاکمی کندی اوغلنی قراله کوندرمک ایچین بشیوز قدر کافری انواع هدایا ايله
 بر قالیونه قویوب کیدرکن جزایر کیلری راست کلوب حرب عظیمدن صوکرکی قالیونی
 آملشر مالی آرالرنده اولشوب اوغلانی طرف سلطته پیشکش کوندرمشدر ... »
 بوندن آکلیورز که اثرلرینی نقل ایتمکده اولدیغمز دوت جزایر تورک شاعری تاریخاً
 معلوم اولانلرک اک اسکیلریدر . اونجی عصرک نهایته عائد اولدقلری شبهه کوتورمز .
 بو اعتبارله عرض ایتدیگمز اثرلرک قیمتی برقات داها آرتق مددر .

VI

جزایره حقندن نظر اولمشدر
 هر بریمز بر اقلیمدن کلوریز [2]
 بزده انک یولنده قربان اولورز
 بزى محمد قالمشدر

[1] تحفة الکبار فی اسفار البحار (مطبعة بحریه - 1329) ص 102

[2] مخطره منزه « جزایر تورک خلق شاعرلری » نامنی ویربرکن اثرلرینی نقل ایتدیگمز
 شخصیتلرک جزایرلی اولدقلرینی قبول ایتیش اولیورز . جزایر ده کیلرده دیگر ممالک مفتوحه ده کی
 قلعه لر کی محافظه سی خصوصنده یرلشدیریش عسکرلردن عبارتدر . نته کیم یوقاریده کی قوشمه نك
 - هر بریمز برر اقلیمدن کلوریز - مصراعی ده بونی آکلاتمقده در . بالذات منظومه نك قائل اولان
 « چیرپانلی » نك مخلصندزده مملکتنک فله جوارنده کائن بر قضا اولدیغنی اوکره نیورز . بناء علیه
 « جزایر تورک خلق شاعرلری » عنوانیه ساده جه جزایر ده بولنان و جزایره دائر یازیلری اولان
 تورک خلق شاعرلرینی قصد ایدیورز ،

خسته اولوب اولمزیکن بریمز
 باشه باشه دوشماندن دویمز
 صواشرکن شهید دوشر کیمز
 جزایرده قوچ ییکیدلر سجزر
 فورصا کمیلریله کجزر
 چیرپانلی ایدر بلزلریمز
 قنده وارصق اول اوستدر پریمز
 کوك كردردوکی جنك... اولورز
 دین یولنده قریلر قومز
 اول قرصی قان ایچنده اولوروز
 دوشمانی آمان ویرض مجارز
 اصپانیدن شکاریمز الوروز
 سلطان حاجی بکداش ولی پریمز
 بکدر نظرنده عزت بولورز

VII

بوجزایر عسکريله کسه باشه چقاماز

»

»

»

»

»

»

»

»

»

»

»

»

»

»

»

»

تا اولدن قلیج صاله کلدی بونلر دوشمانه
 هرکم دوشمن اولورسه کندی کلور بهمانه
 کورضسین قبایلی هپ کافره طاتدیلر قجوب
 کیدریکن پایاز شاهین کبی قیدیلر
 جنك ايله تمقوطلی آلوب برمحکم برج یاپدیلر
 چامامش هر برندن یوللارنی کسمشلر
 یقوب بونجه بورجلری باصمشلر
 کورضسین بحیه ناصل طویلر باصمشلر
 یتیش سکسان بیک اتلوسین
 بلوک بلوک بولمشلر
 واروب فسی ایکی کز الوب کنه کلشلر
 برکمدن فایده یوقدر حقدن غیری کوردیلر
 طاپانوشن طفلر کبی یرلرندن طوردیلر
 فسد سکسان بیک کافری درت یوز ییکد فردیلر
 نجه کره دشمن کلدی قوب مامشدر برطاشی
 پاره لندی کمیلر هلاک اولدی هپ یاغی
 اغر طونانلر کلوب کلدی اصپانیا بکی
 باشلرنی اتکنه صاررلرده کیدرلر
 طوزلو صودر اجدیکلری صانکی زهر یوطلرلر
 که کوزدی ورکلی واروب خلاص ایدرلر
 طربلوسه دوشمان دوشدی فتح اتدیلر واردیلر
 خلق الوادی بله الوب نجه کافر فردیلر
 تنوسی دوشمان الندن الوب قیج کره الوب ویردیلر
 بونجه محلهلر واردی اصلا بلی دیمدی
 طربلوس عسکرین فردی یارسین قومدی
 بشیوز یلدر تجرنک طاسین قیمسه صیادی
 چیرپانلی ایدر کرجک جمله اول خدانک قولیدر
 هر برسی جنک یوزنده حضرت علیدر
 سعادتلو پادشاهی قنادی قولیدر

VIII

غازی مراد رئیس سورانلر
هرقنده هودسك كلور يتشور
كیلری وار یتر اوزاغه تزیه
پادشاه اوغرنه چقار غزایه
بلن غازی مراد رئیس دربق
دکزده قرهده یاردجی حق
باش باشه جاتارز كلور دم اولور
غزایلر یوزینی کورر شر اولور
چیرپانلی ایدر هله سلطام کوره
هرچن اسکله اورصاق بریره

IX

بهاریدر غنچ عاشر یالنک
بلبلری فغان ایدوب چاغرشر
عاشقلر یولنده نیاز یاقیلر
سویلاکجه ایتر ایتر اولور دوکولور
بن کورمدم ایلدن اشتدم هان
اول قوشدی دیوان طورر هرزمان
وارسم جالینه قلم بر نظر
عاشقلر دردندن اغلیوب کزر
چیرپانلی ایدر عاشق اغلتمق حقی
الله دن قورقمزی انصافی یوقی

X

مراد رئیس کلبنک جکدردی
پادشاه اوغرنه نیت ایلدی
غازیلر جنک ایچون کوردی پراغی
هپ کافر قیویردی کورکی
یکدیگر هپ کورکه یاشدی
محمدک شفاعتی یتشدی
مراد رئیس ایدر ظهر باطنده
کوک طمان ایچنده قلدوق توتونده
ارمودلی ایدر به سلطام حقله
الرغه اتدردک توفنک ایله اوقیله

دین السلام سنجاغی دکتدی وقتین
چقوب جزایردن کتدوکی وقتین
دویمز محانه دک بوکه یورغی
یزیدلر کلوب قچدن چاندوغی وقتین
قچدن طوب او تینه اوددیدکی وقتین
کمی یاندی دیوب کردوکی وقتین
یارب حاجتم قبول ایله قتیکنده
کافر باش طبون اتدوغی وقتین
هان یزیدلرک فندی طوب ایله
بش باره قدرغا چاندوغی وقتین

XI

دوقه اصیانیا خبر کوندرمش
 یاردم ویرسون بکا سوقی استرم
 بودجاده قنددلم بلدیله
 دوکه دوکه ایکی کم الدیلر
 بر سحرین قارقنه بصدیلر
 سنجوانم ایاغندن اصدیلر
 نه کمسدن قورقردم نه یاشردم
 ایسرلرم عره بیه قوشاردم
 قول چولخه ایدر حضرایلر کوره یوز
 طاطامشدر بزه مراد رئیس

بن نم شمیدیکی حالمی دیمش
 مراد رئیس المی دیمش
 قچامدم بر طار یرده بولدیله
 قردیلر قنادی قولوی دیمش
 پوتونی قیردیله حاجلری کسدیلر
 بوکدیله قدی بلی دیمش
 انصاف سزلاک ایدوب حدن اشردم
 بولدم بزده اندوکم ظلوی دیمش
 امیزدر چوق مراده ایره یوز
 قورقارم اشلتمز بولوی دیمش

XII

اوش غافل چقدوک کتدوک المدن
 عندلیم ایری دوشدم کولدن
 دخی بویله اولامشدر صنوم
 انک ایچون بلم بکوب ارارم
 مولابردور یوقدر قلمده حیلیم
 الله ویره شاه جنت بولم
 مرادوم قلدی ایرمدم قصیده
 یوقوش کلسه چقامازم اوستونه
 فرق ایده من اولدم کونشی اینی
 کله کور نه حالده قول چولخه

اه یکتاک یاوی [1] قلدوم بن سنی
 واه یکتاک یاوی قلدوم بن سنی
 بر کورمش یوق بولدوغمه صوراروم
 اه یکتاک یاوی قلدوم بن سنی
 نیم محمددر دیمزوم یلان
 اه یکتاک یاوی قلدوم بن سنی
 بو حالده شکر اولسون دوستومه
 اه یکتاک یاوی قلدوم بن سنی
 بزه قسمت اولدی پیرلک پانی
 واه یکتاک یاوی قلدوم بن سنی

XIII

اصبانیه جزایره خبر کوندرمش
 اکر ویرمزلرسه قیامتهدک
 قائلم بئش ییله اتسلر وعده
 پشکش ویررلرسه سلطان احمد
 بیک یا صرا یله یوز بیک آلتون ویرهیم
 بوقره باشمه درمان آرایم
 بوغاز حصاره ایرنجه مله سن
 کدامصلی ایدر کورک حاجتی
 نیلرم شمدن کرو تختی

قومازم اوغلوی الورم دیمش
 بن بودردیله اولورم دیمش
 جمله املاکی ویریرم یاده
 مسلمان ایدرلر بلورم دیمش
 تک همان برکز یوزی کورهیم
 اولنجه جالشیر بولورم دیمش
 یراربکلری صلارم دیمش
 انداجدی انجیله دوتدی یوزونی
 واروب برکلیساده فالورم دیمش

XIV

کور امدی نه دیمش جزایر لیده
 بز آنی کوندردک سلطان احمد
 یورتوز ااق دکرده مکی
 جویر اسلامه شول کافر دینکی
 یننه بوکدوک اصپانیانک بلنی
 خوش اکیلنه ردک مصر یولنی
 کداملی ایدر کورددم خوشکی
 کایسانک تاشلرینه صور باشکی
 ویر مرزا اوغلوکی بلش اول سنک
 قره خبرلرین المش اول سنک
 حق قیوب پوته طپتوک یوزوکی
 کل یزید مسلمان اولمش اول سنک
 اون دوت بکزاده ایله الدق مالنی
 هله اتدکارین بولمش اول سنک
 کیجه کوندوز اغله سالما یاشکی
 یوری وار بر زمان جلمش اول سنک

یوقاری ده نقل ایتدیکنمز یازیلرک صاحبزادن هانکیسنک داها اول اولدیغنی، ترجمه
 حاللرینی تنویره خدمت ایدن خصوصی هیچ بر اشرت بولمادیغندن تعین ایدمه میز. آنجق
 کداملی نك یوقاریده قیدایله دیکمز تاریخی وقعه دن داها مقدم اولدیغنی، بلکه مرادریسندن
 اولکی وقوعاه دائر بولدیغنی، بناءً علیه ایچلرندن اک اسکیسنک او اوله بیله جکی احتمالی
 موجوددر .

AHMET KUDSİ

✻	KARACA OĞLANA DAİR	✻
---	--------------------	---

«خلق شاعرلری» سهریسنک ایکنجی کتابنی تشکیل ایدن «قرهجه اوغلان» آدلی
 اثرمیزک مقدمه سنده بو قیمتلی خلق شاعرینک یاشادیغنی دوری قطعی بر صورتده تعین
 ایدمه جکمز سویله مش و «قرهجه اوغلان» ک «قانونی» دورنده یتیشن «قره اوغلان»
 اولماسی احتمالی ایلری سورمشدم .

محترم فاضل «کوپرولی زاده محمد فوآدبک» اوله «حیات مجموعه سی» نده (صای 41)
 و بالاخره بعض علاوه لرله «تورکیات مجموعه سی» نده (صای 2، ص 502) بو نقطه
 نظریمیزی حقی اوله رق تقیدایتدیلر. محترم مدرس، بونکله برابر، وقتیه کندیلرینک ده
 بویله بر فکره ذاهب اولدقلرینی سویله مکده درلر. صوکلده ایتدکلری وثیقهلر، «قرهجه
 اوغلان» ک عثمانلی اردوسنه منسوب اولدیغنی وهجری اون برنجی عصرک ایکنجی نصفنده
 یاشادیغنی اثبات ایتمکده در .

اخیراً قیصری مدعی عمومی معاونی احمدبک، بکا کوندردکلری بر مکتوبده «قیصریده